

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 28. august 2018

Sag 3/2018

(1. afdeling)

HK Danmark som mandatar for

A m.fl.

(advokat Peter Breum for alle)

mod

Banedanmark

(advokat Niels Banke)

og

Sag 5/2018

Dansk Jernbaneforbund som mandatar for

G m.fl.

(advokat Henrik Karl Nielsen for alle)

mod

Banedanmark

(advokat Niels Banke)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 1. afdeling den 22. december 2017.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Thomas Rørdam, Jon Stokholm, Vibeke Rønne, Hanne Schmidt og Jan Schans Christensen.

Påstande

Parterne har gentaget deres påstande.

Supplerende sagsfremstilling

Der er fremlagt en række ansættelsesbreve, som indeholder afsnit om retten til fribefordring.

Af ansættelsesbrev af 29. juni 2004 for K, som er tjenestemandsansat, fremgår bl.a.:

”14. Fribefordring

Medarbejderen er berettiget til fribefordring i henhold til reglerne i Bane-PAV afsnit 22.01 til og med 22.05.

Hvis medarbejderen ønsker at benytte tilbuddet henledes opmærksomheden på, at medarbejderen ikke samtidig kan få befodringsfradrag i henhold til Ligningslovens § 9 C.

Hvis medarbejderen ikke ønsker at benytte tilbuddet om fribefordring, skal medarbejderen meddele Banedanmark dette skriftligt pga. oplysningspligten til ToldSkat.”

Af ansættelsesbrev af 20. juli 2006 for F, som er overenskomstansat, fremgår bl.a.:

”14. Fribefordring

Du er berettiget til fribefordring i henhold til reglerne i Bane-PAV afsnit 22.01 til og med 22.05.

Hvis du ønsker at benytte tilbuddet henledes opmærksomheden på, at du ikke samtidig kan få befodringsfradrag i henhold til Ligningslovens § 9 C.

Hvis du ikke ønsker at benytte tilbuddet om fribefordring, skal du meddele Banedanmark dette skriftligt pga. oplysningspligten til ToldSkat.”

Af ansættelsesbrev af 17. november 2011 for D, som er tjenestemandsansat, fremgår bl.a.:

”13A. Fribefordring

Du er berettiget til fribefordring i henhold til reglerne herom, som du kan læse på Banedanmarks intranet.”

Af Banedanmarks Personaleadministrative Vejledning (PAV) fremgår bl.a. følgende:

”22.01

Fribefordring for ansatte i Banestyrelsen

Der er for perioden 1. januar 2000 til udgangen af 2004 indgået aftale mellem DSB og Banestyrelsen om, at der ydes fribefordring til alle nuværende og fremtidige ansatte.

...

Personalets almindelige fribefordring

Ubegrænset adgang til fribefordring

Tjenestemænd i Banestyrelsen (incl. Tjenestemænd på prøve) og timelønnede fastansatte (fhvk/fvka) har fribefordring for deres egen person.

Overenskomstansatte har med en beskæftigelsesbrøk på mindst ½ fribefordring for egen person lokalt på DSB.

...

22.03

Administration af fribefordring

...

Frasigelse

De ansatte har mulighed for at frasige sig adgangen til frikort og personalebilletter. Frasigelsen sendes via tjenestestedet til ”Det centrale fribefordringskontor”.

En fraskrivning omfatter al fribefordring, altså også evt. familiefribefordring og rejse til udlandet (inkl. rabatrejser). Fraskrivelse gælder for minimum et kalenderår (evt. resten af året). Ønske om igen at modtage fribefordring skal fremsendes skriftligt inden den 1. november for det efterfølgende kalenderår.

...

Oplysning til skattemyndigheder/frasigelse

Banestyrelsen skal på årsopgørelsen til skattemyndighederne oplyse, om der til medarbejderen er udstedt frikort til DSB.

Der angives ikke nogen værdi af dette personalegode, ligesom det heller ikke oplyses, om det kun er en del af året, der har været udstedt frikort. Evt. værdiansættelse er et mellemværende mellem medarbejderen og den lokale skattemyndighed.

Det er i skattemæssig henseende hovedreglen, at en indehaver af frikort til DSB, der dækker rejsestrækning mellem bopæl og arbejdssted, ikke kan foretage befordringsfradrag efter de generelle regler, som er fastsat i ligningsloven.

Ønsker man at kunne foretage dette fradrag i indtægtsopgørelsen, er det nødvendigt at fraskrive adgangen til fri transport...

...

22.04

Fribefordring af fhv. ansatte og pårørende

Tjenestemænd og fastansatte timelønnede (fhvk/fvka)

En forhenværende ansat, der på afskedigelsestidspunktet var tjenestemand eller time-lønnet fastansat (fhvk/fvka) med fuld ret til fribefordring, og som får udbetalt pension af Banestyrelsen i direkte fortsættelse af ansættelsen, er sammen med ægtefælle og eventuelle børn under 18 år berettiget til fribefordring.

...

Overenskomstansatte

Forhenværende overenskomstansatte, der afskediges med supplementsunderstøttelse fra Banestyrelsen, samt deres ægtefæller og eventuelle børn under 18 år har fribefordring på DSB.

..."

Forklaringer

Banedanmark og HK Danmark er for Højesteret enige om, at den korrekte gengivelse af Søren Stahlfest Møllers forklaring for landsretten er: "På baggrund af den svingende praksis følte Banedanmark sig ikke forpligtet til at tilbyde kompensation."

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens hovedspørgsmål er, om Banedanmark har været berettiget til at bringe ordningen med fribefordring for ansatte til ophør med et passende varsel som sket.

Ordningen med fribefordring i Banedanmark – tidligere DSB og Banestyrelsen – har eksisteret i en meget lang årrække oprindeligt efter beslutning truffet af Trafikministeriet med hjemmel i den dagældende lov om Statsbanernes takster. Senest indeholdt DSB-loven, jf. lovbe- kendtgørelse 757 af 6. august 1996, i § 43, stk. 2, en bestemmelse om, at ministeren kunne indrømme fribefordring til bl.a. DSB's personale og dets familier. Denne lov blev ophævet ved lov nr. 289 af 18. maj 1998 om jernbanevirksomhed i forbindelse med etableringen af Banestyrelsen som infrastrukturforvalter og DSB som jernbanevirksomhed. Ordningen med fribefordring for Banedanmarks medarbejdere fremgik herefter af Banedanmarks Personale- administrative Vejledning (PAV), hvortil der var henvist i medarbejdernes ansættelsesbreve.

Fribefordringen har steds haft sit grundlag i ansættelsesmyndighedens ensidige beslutning, og Højesteret finder, at den ikke har været kædet sammen med medarbejdernes løn- og ansæt- telsesvilkår efter tjenestemandsløven, overenskomstgrundlaget eller de individuelle ansættel- sesvilkår. Fribefordringen blev ikke ydet til medarbejderne som vederlag for arbejde og var uafhængig af deres ansvar, kvalifikationer og karakteren af deres arbejde. De medarbejdere,

som ønskede det, kunne benytte ordningen, og de medarbejdere, som ikke benyttede ordningen, fik ikke økonomisk kompensation.

Højesteret finder på denne baggrund, at Banedanmark har været berettiget til at bringe ordningen med fribefordring til ophør med et passende varsel som sket.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal HK Danmark som mandatar for A-F betale 120.000 kr. til Banedanmark. I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal Dansk Jernbaneforbund som mandatar for G-K betale 120.000 kr. til Banedanmark.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afgivelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.